

NYIRŐ JÓZSEF

Isten igájában

lajh
KÖNYVKIADÓ
Szeged

– Ne menjetek haza, édes öcséim, ilyen külsőleg tökéletesen, mert szegény apátok nem mer bocskort húzni, hogy már pap fia van, aki minden reggel a felhőkre ül ki bréviáriumozni.

Jólesett, hogy megmondta. Eltalálta a színigazat. A püspök igyekezett a vasfejű, öreg papot eltéríteni a nem nekünk való témától, de ő nem hagyta magát.

– Úgy is van, kegyelmes uram. Az én időmben is így volt. Mikor a felszentelésnél a püspök lábainál feküdtünk, és a szentség lényegét kitevő szavak elhangzottak, az Istenben boldogult Barnabás pap azt súgta a melléte fekvőnek: „Habemus panem.” Megvan a kenyérünk...; de ő legalább őszinte volt... Most csak a papnevelés formája más, a lényeg ugyanaz...

A püspök is jónak látta az anekdotán kacagni, és mi szerényen segítettünk neki, de mindenki örült, mikor vége volt az ebédnek.

A pipázóban az inas cigarettákat, szivarokat szolgált fel, ami négy esztendeig meg volt tiltva.

– Mától fogva dohányozhattok – kínálta a püspök –, de ne szokjátok meg. Árt a szervezetnek, nem is illik egy paphoz, különösen utcán. Látjátok, a ti püspökatyátok sem él vele.

Feszengtünk, szorongtunk az antik székeken, és vártuk a meglepetést, a kinevezéseket. Ez azonban elmaradt. Csak a komoly főpásztori intelmet kaptuk meg, hogy dolgozzunk az „Úr szőlőjében” az egyház javára és a lelkek üdvére.

Bortól kipirult arccal, fellengzős öntudattal, büszkén távoztunk, és magunkban lenéztünk minden korábban született papot.

– Nincs igaz, kérlek, a nagyprépostnak – kritizálta az egyik.

– Nem leszünk afféle falusi parasztpapok – vélte a másik...

– Meglátjátok, hogy a püspök becsap a kinevezéseknél, mint a szél a templomajtót – szemtelenkedett az osztály humoristája.

Aki nem szólt, arra gondolt, hogy bizalmasan ne jelentse-e fel, milyen véleményekkel mondtunk búcsút a papnevelédnek.

*

Végre megérkeztem.

A plébános hintót küldött elem az állomásra. A híres két szép lova volt befogva. Az ismerős székely kocsis bizalmasan üdvözölt.

– Netené! A temérdek tüzi! Kit látnak szemeim? Az én Istenem... kicsi tisztelendúr!... Azonban egy kicsit meghúzta az olaj. Sok böjtöt ehettek Fejérváron... Csakhogy már szerencsésen végezhetett, a testyit mü es helyrehozzuk. Mü-e? Mü helyre osztán!

Örömben szóhoz sem engedett jutni. Mint egy gyermeket, úgy tett fel a kocsira.

– Ezt a csergét facsarja a lába köri, s jól csombolyodjék belé!

– Nyár van, Álózi...

– Azért méges hűvös az ájer Csíkban... Na, бүдösök! – indította a lovakat.

– Vártak-e nagyon, Álózi? – szakítottam meg a lovakra fordított figyelmét. Jólesett volna hallani, hogy ragaszkodik hozzám a falu népe.

– Reaértünk ettől a sok esőtől – hűtött le Álózi. – Nem kell a szénáért hátramenni a havasba, mind behordta a faluba a víz. Ami az ajba volt, arra kiöntött a Fisák vize.

– Van-e valami újság a faluban?

– Hát e' magának nem elég újság?... Ámbár a falunak újság, hogy hazajött, de nekem az sem, mert én má láttam. Fel es zódágasták a tisztelettyire az utat. Mondottam es a feleségemnek, hogy no, Jozéfa, az új pap zöd ágat etetik eleget, de kenyeret keveset az idén.

– Nem sokat eszem én a maguk kenyerét – sértődtem meg. – Pár hónapon belül a püspök kinevez valami jobb helyre.

– Bár minket es kinevezne valahová. Legalább erre az ínséges esztendőre.

– Olyan nagy a szegénység?

– Ingbe-gagyába járhatunk a télen, mert a sok eső mián a juhok es megmételyesedtek, s a fél sereg elhullott.

– Hát a fa? Az erdők?

– Lopott fával még csak Koncsag Ignác tudott tanítót csinálni a fiából.

– De legalább krumplics lesz. Csíkban mindig híres pityóka termett.

– Meg es tanólunk tőle tótul – pökött a lovakra Álózi, s elkeseredésében meghajszolta őket. – Hogy a farkasok a beleitek!

Röpültünk. A havasok fenyőillatú köde csapódott arcomba. A gyér zabok erőtlenül fáztak az út mellett, távolabb a magasságokba torló dó fenyőóriások üdezőld feje fölött felhők rohantak tova.

– Drága székely földem! – érzékenyedtem el.

– Má veres az orra – kacagott rajtam a hátrasandító Álózi, de halatlanná tettem, és sötét komolysággal igyekeztem tekintélyt tartani. Erre aztán hátat fordított egy ideig, és magában morfondírozott.

– Mit beszél maga ott elől? – szigorkodtam.

– A bréviáriumot mondom – röhögött a saját ötletén.

– Hallja, azzal ne gúnyolódjék, mert lelegyintem a bakról!

– Hála az Istennek, hogy eccer már a régi hangját hallom, lelkem tisztelendúr! Azt hittem, hogy már egészen kiölték magából az életet, vagy igen nagy urat csináltak a kicsi papunkból!

– Mi nem tetszik rajtam? – enyhültem meg.

– Nekem a kék gúnyában jobban tetszett, mint a feketében. Mikor a gőzösről leszállott, egyszeribe észrevettem, hogy nem a régi. Olyan volt a képe, mintha Pilátusnál járt volna vacsorán. No, kacagni a papok nem tanították meg, gondoltam magamban eleinte, de mikor a nyomorúságunkat elősoroltam, s arra es úgy beszélt, mintha idegen földről való vóna, mindjárt tudtam, hogy a mi régi papunknak vége... Vihetem már haza magát... Vége... Az a...

– Igaza van... Bocsásson meg, Álózi. Nem szabad nekem így hazajönni.

– Azétt harag nincs. – És meleg, szerető fény csillant meg a székelly szemében.

– Kimerült, fáradt vagyok, testvér...

– Ammá más – nyugodott meg a székelly.

A szürke fehérségbe vesző horizont pereméről már idelátszottak a falu faházai a hegyek aljából, odaragasztva a Kárpátok sziklamellére különös, keleti formákban, mintha Attila hunjai építették volna. Fenyők zöld zászlója lengett fölöttük. A fűszálak esőcseppek alatt görnyedeztek, a föld barna és ázott volt, mintha új emberteremtésre készítette volna elő az Isten. Ezekből a sziklából puhított, ebből a sárból markolt fel engem is. Szinte átéltem saját megteremtésemet. Ebből a völgyből áramló friss szél szította fel az élet szikráját bennem, hogy ki ne aludjék. A talpamon át ennek a földnek erői költöztek belém. Amit csak körös-körül látok, mindennek volt valami része a megteremtésben, akár alulról jött, akár felülről, napfény, eső, illat, felhő, köd képében. Az anyám és számlálatlan elődeim testén át érzem velük a közösséget,

a végtelen magasságokba vezető tekintet sejtéses álmaitól kezdve az elharagpott fű fanyar ízéig... És amire készülök az oltár előtt, csak a második primíciám. Az első ez, aminek misztériumát végig érzem, attól a pillanattól kezdve, hogy az első székely virágot megpillantottam...

– Álljon meg, Álózi, hogy szakítsam is le!

Percek alatt bensőleg kicserélődöm. Ezeket az embereket most látom először, de mintha időtlen idők óta ismerném. Mind testvéreim. Ha nem akarom is, szeretnem kell őket... A sötétségbe vesző havasok erdői fölött villámlik... Ni, a *mi* villámunk, a *mi* dörgésünk, a *mi* kutyánk, a *mi* madarunk, a *mi* fáink, a régi felhőnk, drága, vén napunk, minden a mienk... Mintha forgószerű kavarná bennem a szívet, olyan nyugtalan és különösen boldog.

– Mindjárt, mindjárt megyek, Álózi! Csak előbb...

Csak előbb el kell mondanom első misémet mindennek, ami körülöttem, fölöttem és alattam van... Csak előbb meg kell áldoznom magamat értük, hiszen én csak értük lettem pap, Álózi, nem a püspökök egyházáért, a fényes dómokért, Róma világhatalmáért, hanem azért a kicsi fecskéfészekért, mit egy jóformán nevesincs, kis, testvértelen nép ideragasztott Kelet kapujára. Azért a dalért, amit az a hegyoldalban dolgozó leány énekel, a mindenfelől rám bámuló életekért, a rongyokért, melyeket ezek a szegények viselnek, azért a füstért, ami ott az erdőben a sovány vacsora hírért megviszi az Öregistennek. A lehulló falevélért, amely azért esik le, hogy esztendőre búzaszem vagy tejszőp legyen értünk belőle...

– Mindjárt, Álózi!...

...de előbb meg kell tanulnom új teológiámat: a szegények, egyszerű, bűnös, megvert, árva székelyek teológiáját, az ő életüket, melynek egyik orcája angyal, másik orcája ördög...

– Mehetünk, Álózi...

Mehetünk nyugodtan, mert az én utamnak vége úgysem lesz. Sok kocsi elporlik alattam, de én addig meg nem állhatok, míg az én testem is valamivel magasabbra nem emeli ezt a földet.

– Mehetünk, Álózi. Az én primíciám megtörtént...

*

Nagy harangzúgással, fergeteges énekszóval vezettek a templomba. Elöl-hátul hullámozott a nép, közbül fehér, arany sziget, a papok serege vett körül. Az izgalomtól reszketett mellemen a díszes ornátusra tűzött szép virágcsokor. Képtelen voltam gondolkodni, ködbe törtek szemeim, és nem tudom, hogyan érkeztem meg az oltárhoz. Az öreg, ráncos főesperes dajkált, a papok buzgólkodtak, s mikor kifordultam az első „Dominus vobiscum”-ra,³³ csak azt láttam, hogy négy fiúcska térdel égőpiros ministránruhában, mintha négy piros eper nőtt volna az oltárlépcsőn...

Fásultan dadogtam a mise igéit, és titokban arra gondoltam, hogy vajon még ott vannak az eperfiúk, vagy elmentek játszani. Az első padban édesanyám sírt, és a falusi nénikék félhangosan áldozódtak:

– Ó, be boldog vagy, édesanya!...

A vendégkántor kitett magáért. A siket, nagyothalló öregebbek félig a padból felemelkedve ellenzőt csináltak a kezükből a fülükhöz, hogy hallják az énekemet.

– Jó kiadása van – ismerték el, s nyugodtan visszaereszkedtek, mintha azt mondanák, hogy megérem a nyolc ökör árát, amibe a tanítatásom belekerülhetett. A szónokot megkritizálták: – Milyen igazán mondja! – És énekeltek olyan buzgón, hogy hangjukkal fújtak le az oltárról. Szorongásom nem múlt el, és olyan hosszan tartott a mise, hogy a virágcsokor meghervadt a mellemen. Végre az áldásosztáshoz jutottunk. Mormoltam az imát, a nép felkent tenyeremet csókolgatta szakadatlan. Két pap az olcsó, Bécsből rendelt emlékképeket osztogatta, az apró Szent Antal-szobrocskákat.

– Milyen szép szent bálványkák! – csodálkoztak rajtuk. A szentképecskék hátáról pedig hangosan, akadozva silabizálták:

„Első szentmisém emlékére.

Hargithay József”

Mennyi lélek, mennyi jóság áradt egyszerű lelkükből méltatlan fejemre. Szerettem volna föld alá süllyedni. Nem éreztem az emelke-

33. Az úr veletek. (lat)

dettség lendületét, karjaim fáradtak voltak, testem ólmos, agyam kábult, és örültem, hogy végre vége volt a szertartásnak.

– Hát ez az? – tört ki önkéntelen belőlem, mikor egy pillanatra magamra maradtam.

A nép hazaoszlott, a vendégek az iskolába siettek, mert ott volt megterítve a másik asztal. A kacagás, jókedv felharsant. A tányérok csengtek, a bor kicsordult, a papi övek feszültek, felolvasták a püspök keletes levelét, a gratuláló sürgönyöket. Utána órákig folyt a tósz, tréfák sziporkáztak, az urak mulattak, a nők kisírt szeme újból visszakapta régi fényét, a kisasszonyok kacéran mustráltak az asztalfőn, és „Jóská”-nak szólítottak. Az órák teltek. Délután a legvékonyabb káplánkával három vénasszony részére elmondattak egy fáradt vecsernyét, de senki más nem mozdult, míg meg nem ettük-ittuk az anyám kölcsönvett hús forintját.

Már sötétedett, mikor a vendégek tántorgó kocsikerekekkel elhajtattak.

A kert mélyébe szöktem megpihenni. Esteledett. A házak zsibbadt fővel merengtek. Az emberek a szép napot is felrőtták a gerendára a sok szomorú mellé. Új életet kért enni a halhatatlan nyomor. A fák irtózva néztek rám. Állottam és tűnődtem alattuk, míg rám borult az éjszaka, és egyformán sötét lett fent, alant és bennem...